

FANZIN
POLITIČKE ŠKOLE
ZA UMIJETNIKE

2020.

IMPRESUM

FANZIN POLITIČKE ŠKOLE ZA UMJETNIKE 2020.

IZDAVAČ

BLOK - Lokalna baza za osvježavanje kulture

KONCEPT POLITIČKE ŠKOLE ZA UMJETNIKE

BLOK - Ana Kutleša, Ivana Hanaček, Vesna Vuković

UREDnice POtičke Škole za umjetnike 2020

Vesna Vuković, Dunja Kučinac, Andreja Gregorina

POLAZNici Škole

Sineva Burić, Andrea Čeko, Matea Fadiga, Vedran Gligo, Ante Gujić, Josip Ivančić, Helena Janečić, Doria Jukić, Katarina Lukeč, Martina Makek, Dunja Maračić, Alen Mikec, Sara Morić, Sonja Prijić, Sara Renar, Hana Sirovica, Jasmina Tokalić, Antonela Tošić, Karlo Vedak, Ratka Višnić, Jovana Vlaisavljević, Toni Zadravec, Vida Zelić

UREDNIŠTVO FANZINA

Andrea Čeko, Matea Fadiga, Sonja Prijić, Hana Sirovica, Ratka Višnić, Vida Zelić

LEKTURA

Matea Fadiga, Katarina Lukeč, Sonja Prijić

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI

Sara Morić

DIZAJN

Sara Renar, Jovana Vlaisavljević

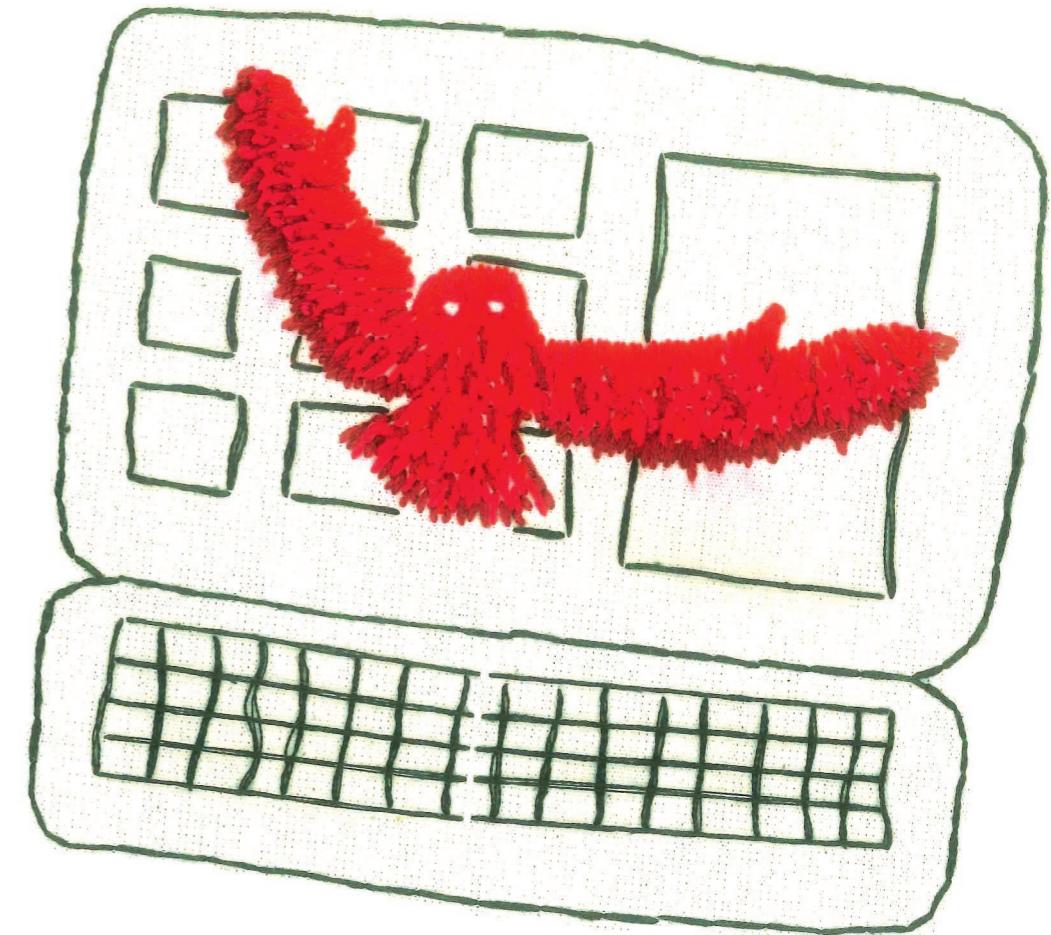
TISAK

Sveučilišna tiskara

NAKLADA

300

Zagreb, rujan 2020.

Publikacija je objavljena u okviru Političke škole za umjetnike 2020. Izdavanje publikacije finansijski podupire Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe iz sredstava Ministarstva vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke. Ova publikacija ili njezini dijelovi mogu se koristiti bez naknade uz obavezno navođenje izvora. Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost izdavača i ne odražava stavove Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe.

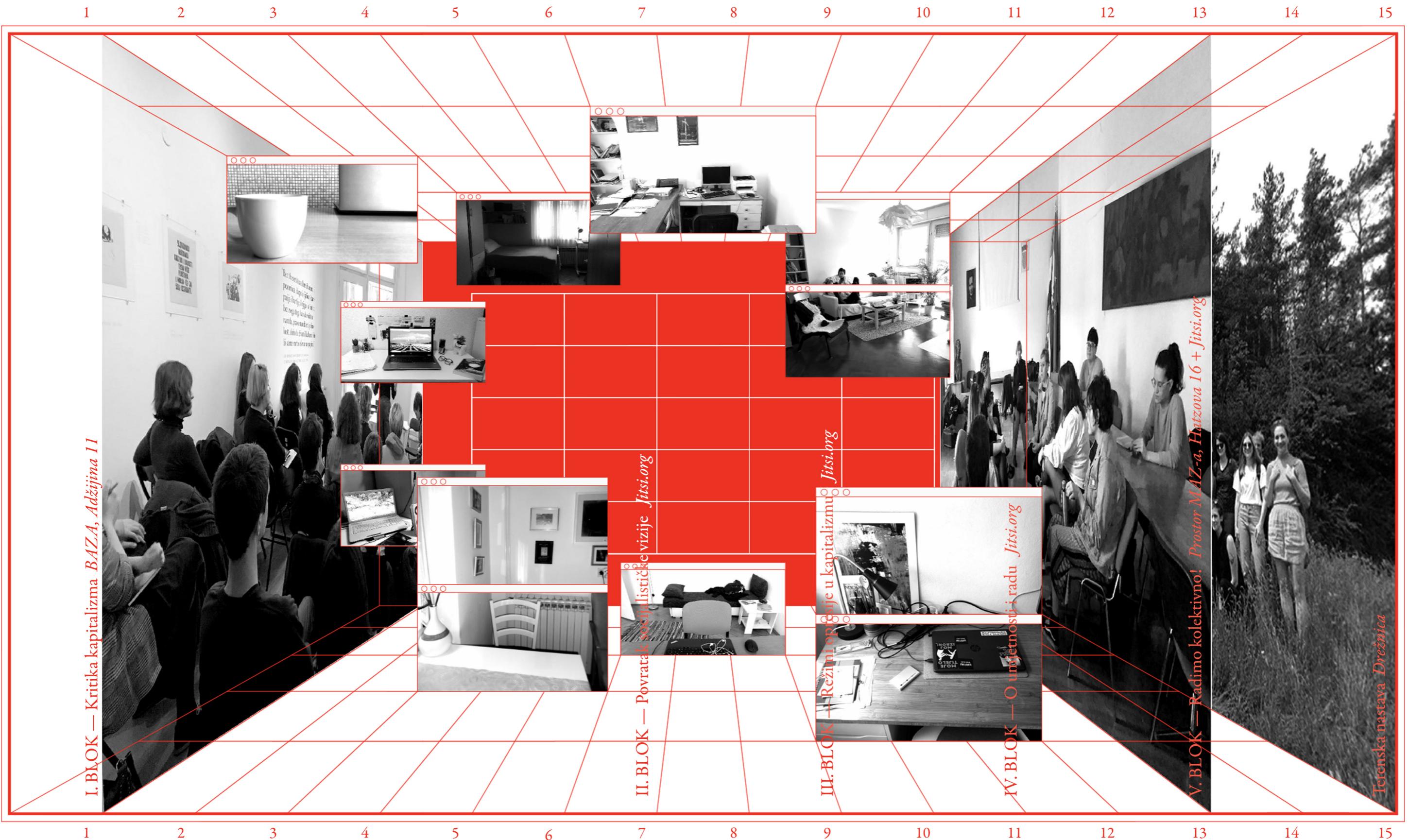
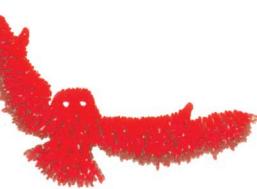

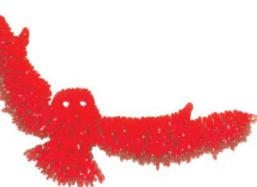
SADRŽAJ

UVOD

Andrea Čeko: Bilježenje prostora susreta u školi	6
Katarina Lukec: Izbor memova s temom koronavirusa 2020.	8
Matea Fadiga: Vodič kroz pandemiju koronavirusa	10
Rosa Luxemburg: Kuća od karata (s njemačkog prevela Martina Makek)	12
Jovana Vlaisavljević: Pleteni John Berger	14
Sara Morić: Sova za naslovnicu	16
Sonja Prijić: Vasari 2.0	17
Doria Jukić: Moje tijelo, moj izbor	22
Alen Mikec: Travail, patrie, famille	23
Hana Sirovica: Minuli rad	27
Helena Janečić: Marx, Engels i Wolt	29
Aimé Césaire: Rasprava o kolonijalizmu (ulomke prevela Vida Zelić)	30
Kolektivni rad: Sova s radionice	35
Sara Renar: Radimo kolektivno	36
Ratka Višnić: Izbor iz poezije	37
Pino Ivančić: GRAD U FILMU FILM U GRADU	41

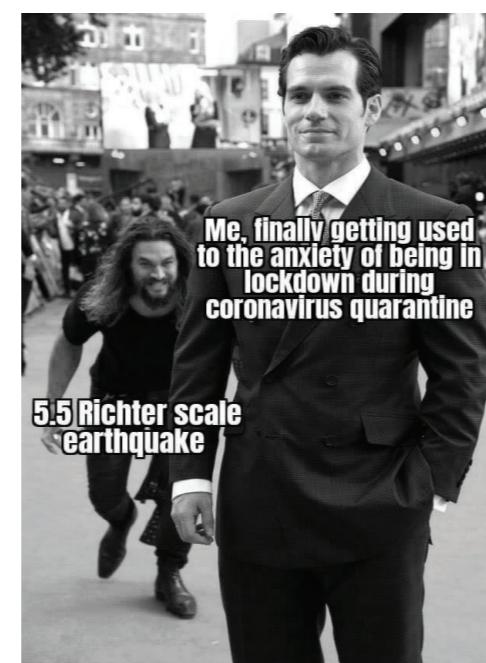
Ovaj je fanzin pripremljen kao mali, neformalni zbornik radova polaznika Političke škole za umjetnike (i sve zainteresirane) 2020. Radovi su nastali kao reakcija na širok spektar tema koje je Politička škola obuhvatila, onih koje je spontano otvorila kroz rasprave, ali i onih koje su nametnule jedinstvene okolnosti pandemije. U točno stotinu dana koliko je prošlo od upoznavanja i pripreme za rad u Bazi, druženja i raspravljanja uživo, preko online nastave u iščekivanju novog normalnog, do terenskog rada u Drežnici, tema i doživljaja nije nedostajalo, kao što demonstriraju prilozi koji slijede.

Katarina Lukec: Izbor memova s temom koronavirusa 2020.

Definirati mem (meme, mim) jednako je izazovno kao i definirati vic, a njegovo teoretiziranje kao da mu ubija poantu. Uska je veza ova dva oblika, jer se vic može ispričati i kroz mem, a pojava memova zasigurno je nepovratno utjecala na kulturu viceva. No mem nije samo vizualni vic, to je i dosjetka, ideja, ironični komentar, slika ili kratki video, kojem je cilj nasmijati njegove konzumente. Danas su memovi najopćejacniji na društvenim mrežama, među svim generacijama njihovih korisnika, bez obzira na to jesu li ih oni svjesni ili ne. Da bi mem postojao, za njega to nije važno, važno je jedino da postane što viralniji u što kraćem roku. Interneski memovi postoje od 1990-ih, ali njihovo zlatno doba dolazi sa sve većom popularnošću interneta. Stoga ni ne čudi što su u vrijeme pandemije prouzrokovane koronavirusom, kad je internet preuzeo primat u mnogim životima, memovi dobili posebno mjesto u čitavoj prići, a zbog svoje kratkotrajnosti i aktualnosti ostat će zanimljiv zapis događaja 2020. Stoga sam ja, također kao konzumentica memova, a inspirirana člankom na portalu Novosti „Neprijateljska propaganda: Panmemija“ Borisa Postnikova, odabrala nekoliko iz mora memova koje sam podijelila u dvije serije. Prvu seriju *We're all in this together* (crno-bijela grafika) čine memovi koji nas nasmijavaju jer se s njima naizgled možemo poistovjetiti, a drugu seriju *Behind the scenes* (crvena grafika) čine memovi koji nas pak podsjećaju da nema nas, da se ne možemo svi poistovjetiti s idejama najpopularnijih memova te pokušavaju razotkriti zašto je tome tako.

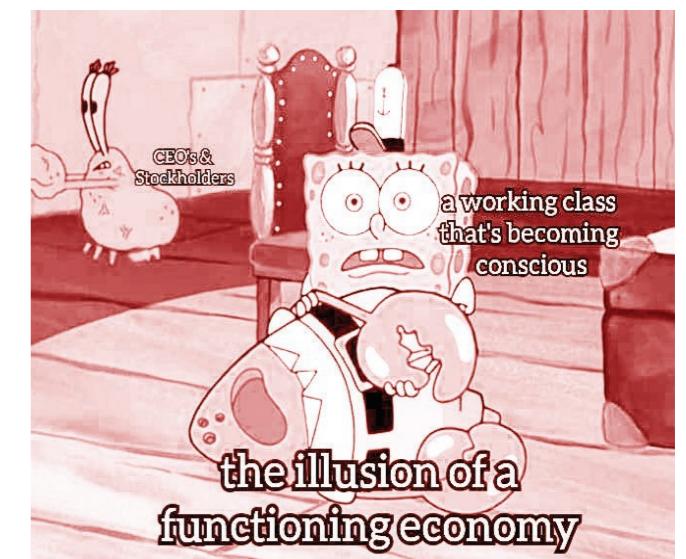
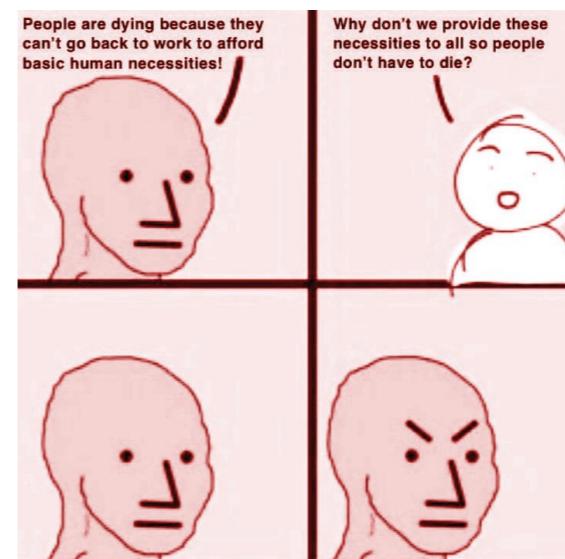
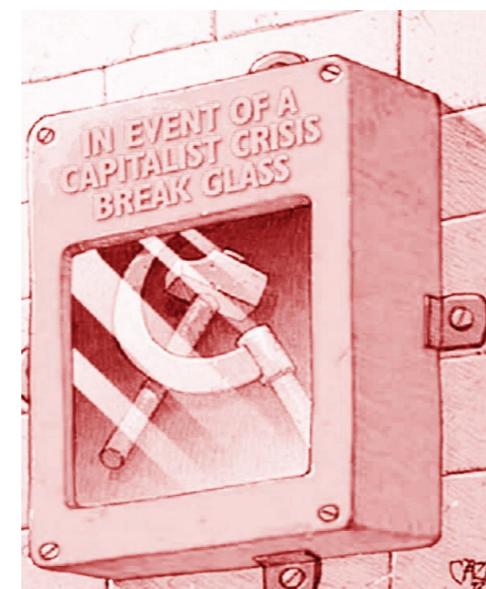
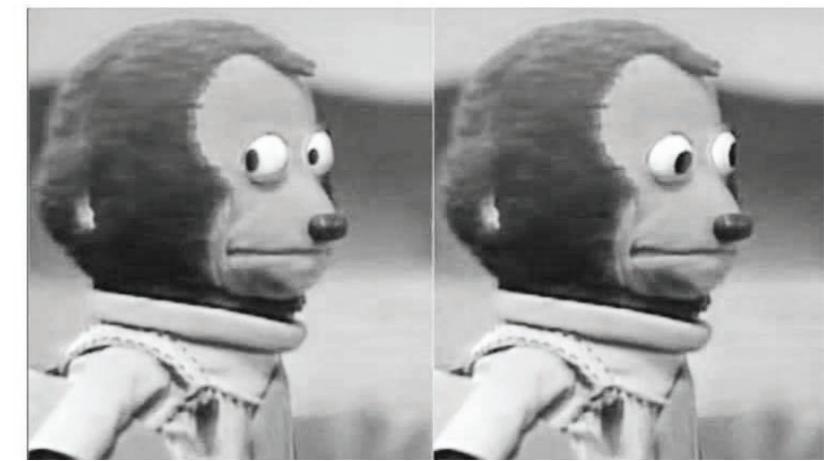

"In the year 2020 humanity was threatened with extinction. Panic spread across the planet like never before"

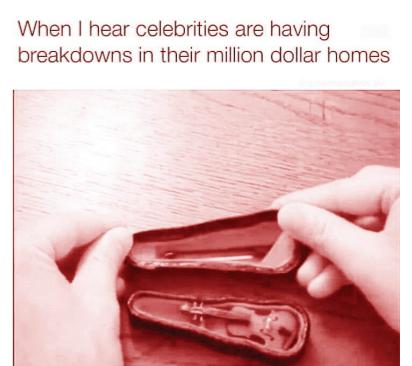
"What were you doing grandpa?"
"Just sending memes to friends and stuff"

When you find out your normal daily lifestyle is called "quarantine"

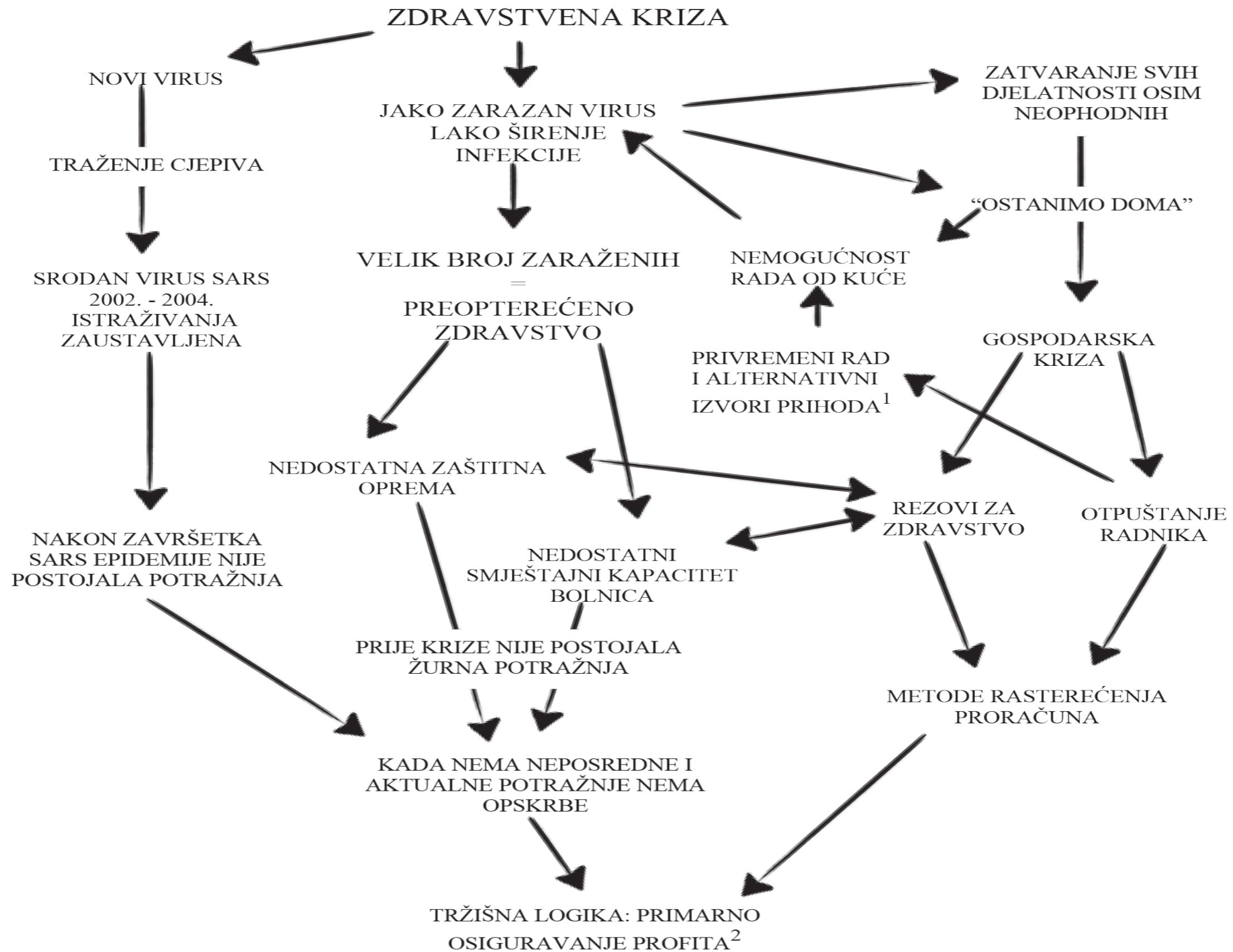

pijeskati im s prozora

VODIČ KROZ GALAKSIJU PANDEMIJU KORONA VIRUSA

1 Vidi: gig ekonomija

2 Vidi: kapitalizam

Rosa Luxemburg: Kuća od karata

Objavljeno u Die Rote Fahne (Crveni barjak), 13. siječnja 1919., dan nakon Ustanka Spartaka i dva dana prije ubojstva Rose Luxemburg, ujedno i njezin predzadnji esej.

Među ruševinama koje se još dime, lokvama krvi i leševima ubijenih Spartakista, heroji reda žure se nanovo uspostaviti svoju vlast. Ebertova vlada grčevito se trudi učvrstiti moć, koja će od sad pa nadalje vladati bajunetom. Po uzoru na Cezara, Ebert nalaže paradu vojnika i potom im izdaje na log. Stojeći među ranjenima i mrtvima na berlinskom asfaltu, odaje hrabrim trupama državnu zahvalu i naređuje im da osiguraju obranu nacionalne skupštine oružanim snagama. Vrhovni zapovjednik Noske na dnevni red 11. siječnja postavlja odavno poznati program Hindenburga, von Kessela i svih podanika režima Hohenzollerna: „Na istoku bande Spartakista s uperenim pištoljima, autima obilaze kuće i pljačkaju. Pala je i posljednja maska, ta da se ovdje radi o političkom pokretu, pljačka i razbojništvo otkriveni su kao posljednji i jedini cijevi ovog ustanka...“ Strpljenje vlasti je pri kraju, odsad teško topništvo i strojnice vode riječ. „Jedinstvo radničke klase valja se okrenuti protiv Spartaka“, zaključuje krvlju uprskani laktaroš.

Ovako se Scheidemann i njemu slični nadaju novo uspostaviti svoju vlast, uz pomoć kontrarevolucionarne vojske, uz moralnu podršku naroda i leševa berlinskih revolucionara. Ipak, postoji greška u ovoj računici. Vojska i buržoazija, koji danas pomažu Ebert-Scheidemannu da se iskopaca iz gliba, žele i same uživati u plodovima krvave žetve. Ovi elementi podržavali su „socijalističku“ vlast samo dokle god oni vjeruju da ona, mašući lažnom socijalističkom zastavom ima moć zauzdati masu, „moralističkim“ utjecajem udaviti socijalizam i revoluciju. Sada je ta čarolija prekinuta. Prošli se tjedan rasporio jaz koji zjapi između Ebertove vlasti i revolucije. Danas je jasno da Ebert-Scheidemann može vladati samo bajunetom. Ako je tome uistinu tako, onda će ba-

juneta vladati i bez Ebert-Scheidemanna. Buržoazija se u potpunosti prepustila javnom zalaganju za diktaturom sablje, potpune obnove starog „poretka“: „Pobunjenike valja poslati pred sud ili u zatvor“ - oglasio je *Tägliche Rundschau*, „nemaju nikakvo pravo ostati na slobodi... Obnova reda i mira mora biti sprovedena do posljednjeg detalja; policija, koja od 9. 11. jedva da postoji, mora povratiti svoji stari djelokrug i važnost, valja ih ponovo naoružati i dati im potpunu moć.“

Istovremeno objašnjava vođa Noskeove garde, pukovnik Reinhardt: proglašit će opsadno stanje, on nije dužan ni od koga, pa čak ni od vlasti, primati naredbe, on je vojnik i mora odlučivati sam. Treća gardijska pukovnija izjavila je na svoju ruku da je „odlučna preuzeti Nacionalnu skupštinu oružanim snagama.“ U Berlinu i okolicu, oficiri uhićuju po vlastitom nahodenju. Ovim se putem kontrarevolucionarna vojska opire Ebertovoj vlasti, i time im poručuje da je namjera bila obratna: Ebert-Scheidemann su trebali buržujima vaditi kestenje iz vatre, a ne buržoazija Ebert-Scheidemannu. Dođe li do toga da buržoazija mora spasiti „socijalističku“ vlast od revolucionarne radničke klase, igra je gotova, tada

buržoazija može pomisliti, i to ne bez razloga, da posjeduje sposobnije kandidate za diktaturu sablje od ništarija kakvi su Ebert i Noske.

S treće strane, partija Huga Haasea nastoji povodom ove krize oformiti koaliciju „svih socijalističkih smjerova“. Ovo je u skladu sa skrivenom politikom utapanja svih unutarnjih rasprava revolucije, zataškavanja svih nesuglasica i razvodnjavanja borbenosti mase koju Haase odavno provodi. Jedino „kompromitirani vođe“ Ebert, Scheidemann, Landsberg, Noske trebaju sici s podjama, treba se provesti samo promjena osoba na vlasti, no Scheidemannova politika valja i dalje ostati za kormilom, i pod njom „ujedinjeni socijalistički smjerovi“ trebaju zajednički sagraditi novu vlast.

Danas, gledajući tjelesa ubijenih proletera, gledajući krvave orgije Scheidemanna i njegovih pratitelja, Spartakisti deseterostruko više mrze najjadniju politiku kompromisa i izdaje revolucije, na nju mogu odgovoriti samo prezirnim pogledom i stisnutom šakom. Haaseova fraza „svi socijalistički pravci“ zapravo znači Scheidemann i Neovisni van. Obnova vlasti Ebert-Haase pod novim imenom, to je sve što USP želi postići pod grandioznim sloganom „jedinstvo“. I što više psujemo Ebert-Scheidemanna u današnjoj „slobodi“, to je sigurniji pod tom paljboru pad stranke USP, koja unatoč naučenim lekcijama, unatoč tome što je 28.12. bila natjerana odreći se suradnje sa Scheidemannom želi povratak toj suradnji, samo pod novim zapovjedništvom.

Tako su se iz trenutne krize izlegle tri kombinacije:

- Ebert i Scheidemann žele zadržati status quo, podržani bajunetama buržoazije,
- USP želi razvoj situacije vratiti na 9. studenoga, na vlast Ebert-Haase, s promjenom isključivo u nomenklaturi.
- Na kraju, Buržoazija želi povratak na stanje prije 9. studenoga, na golu diktaturu sablje.

Sve su tri kombinacije kuće od karata zbog toga što su bazirane na zastarjelim, prožvanim povijesnim etapama. Revolucija se ne može okrenuti unatrag, ne može se povratiti na 9. studenoga, a još manje na lijepa vremena prije 9. studenoga, a najmanje se ona dâ pod vrškom Ebertovog žezla zakucati u pat poziciju.

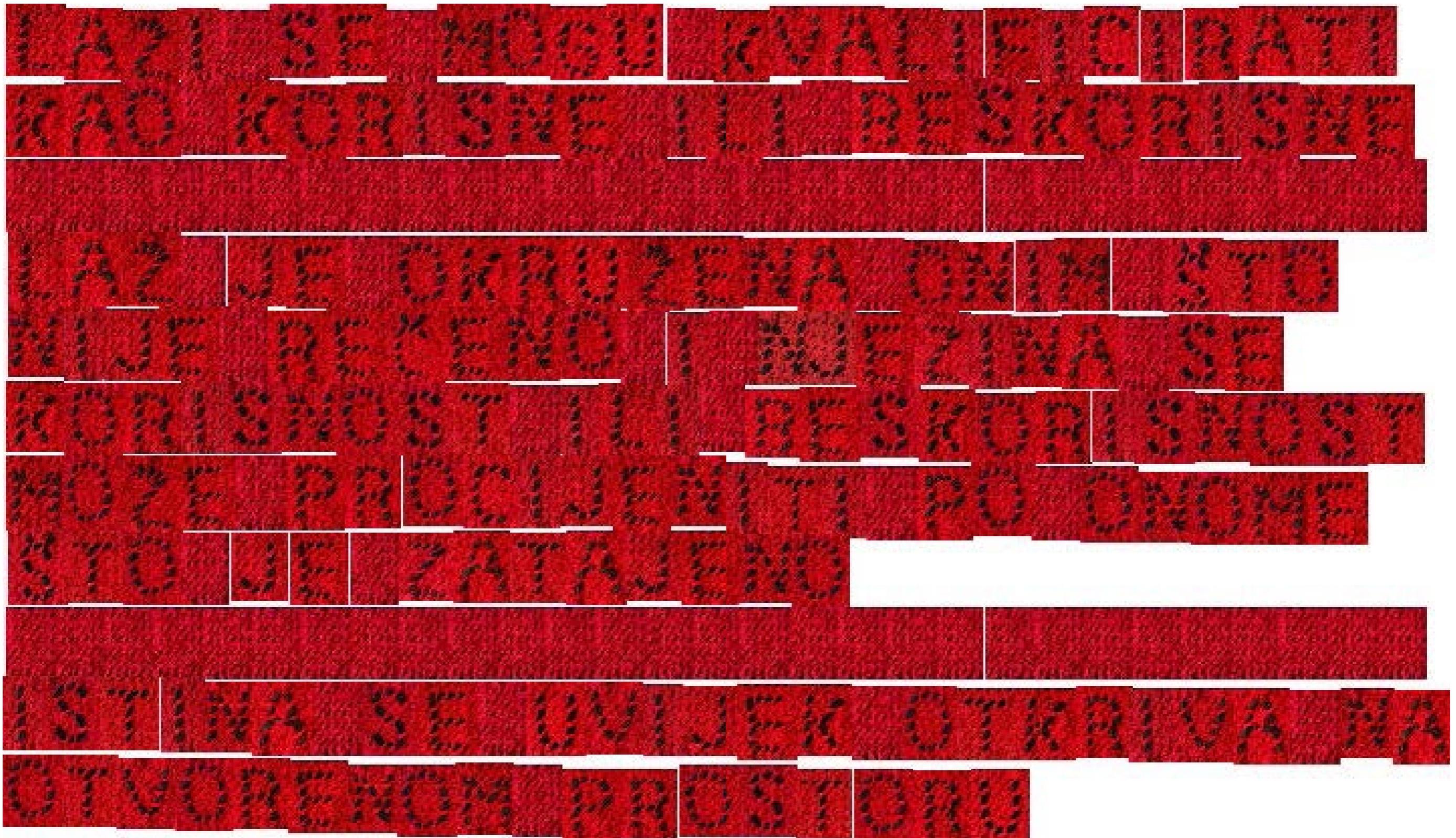
Cijeli politički smisao i povijesni sadržaj krize posljednjeg tjedna leži upravo u tome da se revolucija pogura unaprijed koristeći svoju unutarnju moć i logički razvitak kako bi podigla moć proletarijata i uistinu ostvarila socijalizam, usprkos tome što joj politička klima svakim korakom staje na put. Čak i kada bi se sile koje joj se suprotstavljaju nasilnim sredstvima na trenutak i dočepale vlasti, pred dalmnjim bi razvojem pobjedičkog marša revolucije one bile potpuno bespomoćne.

To se najbolje očituje u činjenici da ni jedna jedina iole dugoročna opcija ne može biti podignuta na ruševinama ovog tjedna. Štogod nastane sutra ili prekosutra kao rezultat i rješenja krize bit će provizorno, kuća od karata. Čak i da golo nasilje strojnice i dvosmislenost plana kamuflaže USP-a trijumfiraju, ubrzo će im viša sila revolucije, njena ekonomski borba, pomrsiti račune.

Revolucija će biti i ostati temeljni problem: temeljni sukob rada i kapitala ostaje na dnevnome redu. I to se pitanje nalazi između dvaju smrtnih neprijatelja, koje se može izboriti samo u borbi, oči u oči, prsa o prsa.

Ruševine i leševi jedva će stići biti odneseni kada revolucija zakorači dalje svojim neumornim svakodnevnim radom. Spartakisti nastavljaju nepopustljivo i snažno svojim putem. Dok broj njihovih palih drugova raste svakog tjedna, broj pristaša raste u stotinama. Dok su pod opsadnim stanjem punili zatvore, pod „socijalističkom“ vlasti Ebert-Scheidemannu oni pune ljesove groblja Friedrichshain. Ali oko nemilosrdnog barjaka revolucije roji se sve gušće i gušće masa proletarijata. Momentalno pojedine skupine padaju u zamku i dopuštaju si opjenost demagogijom i frazom „zajedništvo“, u toj će mjeri jače i uvjerenje biti sutra, nakon novih razočaranja opet će stajati uz jednu partiju, koja ne poznaje ni kompromise ni kolebanja, koja ide svojom povijesno zacrtanom stazom, bez gledanja ljevo-desno, bez brojanja opasnosti i neprijatelja, sve do pobjede.

s njemačkog prevela Martina Makek

Sara Morić: **Sova za naslovnicu**

Sonja Prijić: **Vasari 2.0**

Rad je nastao kao reakcija na teme obrađene na Političkoj školi u vezi s odnosom umjetnosti i rada. Zanimalo me da interveniram u tekst koji je uvelike doprinio još uvijek vrlo živom narativu o genijalnom nadahnutom umjetniku koji stvara prema zakonitostima i impulsima odvojenim od materijalnih okolnosti i čije se djelovanje čak i danas vrlo često doživljava više kao nekakvo božansko poslanje nego kao rad. Odabrani tekst prijevod je na engleski uvoda u *Le vite de' più eccellenti pittori, scultori, e architettori* Giorgija Vasarija, izvorno objavljen 1568. Iako star više od 450 godina, Vasarijev tretman umjetnika koji su djelovali u renesansi do danas je ostao polazna točka kad se razmišlja i govori o umjetnicima, osobito među širokom publikom i u mainstream medijima. Služeći se metodom cenzure odnosno zacrnjivanja (tzv. *blackout* ili *redacted poetry*) ostvaruje se manipulacija teksta kako bi se Vasarijeve riječi izokrenule i stvorile sasvim novi tekst. Dobiveni „negativ“ teksta funkcioniра i kao likovni element, gdje je ritam definiran izmjenama bijelog i crnog teksta koje ovise isključivo o rasporedu teksta u predlošku. Isti ritam udara takt čitanju, pa funkcioniра i kao tekstni element. Bilo bi na kraju šteta propustiti povući dovitljivu paralelu između slavne priče o Michelagnolu Buonarottiju, o kojem je Vasari upravo u ovom djelu pisao naširoko, prema kojoj je kipar govorio kako „skulpturu oslobođa iz bloka mramora“, i ove pjesme koja je na neki način oslobođena iz bloka kićenih izraza i zaziva blagoslova za naše nadahnute umjetnike. Tekst je dopunjeno prijevodom na hrvatski jezik.

TO THE MOST ILLUSTRIOS
AND MOST EXCELLENT SIGNOR
COSIMO DE' MEDICI, DUKE OF
FLORENCE AND SIENA

MY MOST HONORED LORD,

Behold, seventeen years since I first presented to your most illustrious Excellency the Lives, sketched so to speak, of the most famous painters, sculptors and architects, they come before you again, not indeed wholly finished, but so much changed from what they were and in such wise adorned and enriched with innumerable works, whereof up to that time I had been able to gain no further knowledge, that from my endeavor and in so far as in me lies nothing more can be looked for in them.

Behold, I say, once again they come before you, most illustrious and truly most Excellent Lord Duke, with the addition of other noble and very famous craftsmen, who from that time up to our own day have passed from the miseries of this life to a better, and of others who, although they are still living in our midst, have labored in these professions to such purpose that they are now worthy of eternal memory. And in truth it has been no small good fortune for many that I, by the goodness of Him in whom all things have their being, have lived so long that I have almost rewritten this book, seeing that, even as I have removed many things which had been included I know not how, in my absence and without my consent, and have changed others, so too I have added many, both useful and necessary, that were lacking. And as for the likenesses and portraits of so many men of worth which I have placed in this work, whereof a great part have been furnished by the

FIRENCI I SIENI

Gle, ja
zborim, o najvećim
slikarima, kiparima i arhitektima

i

ničega više
u njima.
Gle,
slavni majstori

dostojni vječnog sjećanja.
A, ako ćemo pravo
mnogih stvari ne znam
korisnih i nužnih. I

xxvi · Author's Dedication (1568)

help and co-operation of your Excellency, if they are sometimes not very true to life, and if they all have not that character and resemblance which the vivacity of colors is wont to give them, that is because the drawing and the fineaments have not been taken from the life and are not characteristic and natural; not to mention that a great part of them have been sent me by the friends that I have in various places, and they have not all been drawn by a good hand. Moreover, I have suffered no small inconvenience in this from the distance of those who have engraved these heads, because, if the engravers had been near me, it might perchance have been possible to use in this matter more diligence than has been shown. But however this may be, our lovers of art and our craftsmen, for the convenience and benefit of whom I have put myself to so great pains, must be wholly indebted to your most illustrious Excellency for whatever they may find in it of the good, the useful, and the helpful, seeing that while engaged in your service I have had the opportunity, through the leisure which it has pleased you to give me, and through the management of your many, say, innumerable treasures, to put together and to give to the world everything which appeared to be necessary for the perfect completion of this work, and would it not be almost impety, not to say ingratitude, were I to dedicate these Lines to another, or were the craftsmen to attribute to any other than yourself whatever they may find in them to give them help or pleasure? For not only was it with your help and favor that they first came to the light, as now they do again, but you are, in imitation of your ancestors, sole father, sole lord, and sole protector of these our arts. Wherefore it is very right and reasonable that by these there should be made, in your service and to your eternal and perpetual memory, so many most noble pictures and statues and so many marvelous buildings in every manner.

But I know all, as indeed we are beyond calculation, most deeply obliged to you for these and for other reasons, how much more do I owe to you, who have always had (would that my brain and my hand had been equal to my desire and right good will) so many valuable opportunities to display my little knowledge, which, whatsoever it may be, fails by a very great measure to counterbalance the greatness and the truly royal magnificence of your mind? But how may I tell? It is in truth better that I should stay as I am than that I should set myself to attempt what would be to the most lofty and noble brain, and much more so to my insignificance wholly impossible.

Accept then, most Illustrious Excellency, this my book, or rather in-

one nisu
jako istinite
jer su

Ijubitelji umjetnosti

dobili priliku

za
nezahvalnost

i

oponašanje
vječitog sjećanja

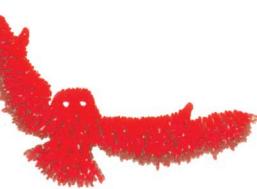
u svakom smislu.

Ali

da pokažem svoje malecno znanje

to je, istinu govoreći,

posve nemoguće.

Travail, patrie, famille

ZA VREMENA TRAJANJA političke škole za umjetnike i sve zainteresirane 2020., kakofoniji u medjskom i javnom prostoru, između svega ostaloga, pridonijeli su i redovni nacionalistički, šovinistički, ksenofobni i revizionistički ispadni. Njih ne vrijedi posebno izdvajati budući da se radi o očigledno standardnoj praksi u javnom diskursu. Reakcija medija i raznih autora rijetko kad izostane, i one nerijetko zaključe da se radi o ispadima karakterističima za društvo koje na sebe preuzima neke tendencije iz fašističkih uređenja prošloga stoljeća. Ne govorimo pri tom implicitno o fašističkom društvu s diktatorom žednim manjinske krvi na čelu države, no česti ksenofobni ispadni koji inspiriraju nasilje nad manjinskim zajednicama bilo koje vrste na takva razdoblja recentne povijesti mogu vratiti neugodna sjećanja. Nadležne institucije uopćavanjem povijesnih događaja i distanciranjem od interpretacija događaja prihvaćenih od šire međunarodne zajednice takvim tendencijama daje prešutnu podršku. Oni koji o razini podobnosti simbola, retorike i ikonografije ugašenih fašističkih društava odlučuju, pri tome imaju istu takvu prešutnu podršku Ustava (barem dok stvari ne eskaliraju u javnosti), pa se sve svodi na jalove pokušaje pomirbe bez jasne interpretacije povijesnih prilika. Prodorom takve prakse u kurikulum zagarantirana je sve intenzivnija marginalizacija povijesne istine u (bližoj) budućnosti.

Neovisno o neizrečenoj podršci tendencija fašizma od strane institucija i šire javnosti, bilo bi nepravedno reći da se antifašizam više ne gaji u hrvatskome društvu. Fašističku retoriku u javnosti osuđuju mnogobrojne građanske inicijative s anti-fašističkim predznakom, deseci novinarskih portala, rijetki listovi i sve češće političke stranke, iz raznih pobuda. Bez države koja bi osudila pozive na nasilje i fašističku retoriku pri svakom isplivaju iste iz mutne vode u kojoj se više ne gušimo zahva-

ljujući antifašističkoj borbi. Svakako vrijedi navesti riječi Zorana Pusića s izlaganja na međunarodnoj konferenciji *Fašizam i antifašizam u Evropi danas*:

Na francuskim francima standardno je pisalo liberté, égalité, fraternité; to piše i danas na eurima izdanim u Francuskoj. Međutim, u doba kvislinškog vishyjevskog režima sloboda, jednakost i bratstvo nisu bili podobni, to totalitarnim režimima nisu podobne parole. I, dosljedno, na rubovima franaka iz tog doba pisalo je travail, patrie, famille – rad, domovina, familija. [1]

Ne čini izglednim da će na domaćoj platežnoj valuti osvanuti sličan natpis jer mučna sjećanja naviru europskoj i međunarodnoj zajednici od sličnih krilatika. No, sjećanja se očigledno mijenjaju i genetski zapisi Europoljana u posljednjim desetljećima ne mora nužno sadržavati, bez obzira na krvavo iskustvo, ono što bi po svojoj biti kontriralo fašizmu – naravno, antifašizam! – civilizacijski doseg – kako mu često vole tepati prljava i lažima kompromitirana usta na domaćoj političkoj sceni. [2] Naprotiv, preuzimanju i institucionaliziranju uzorka iz kompromitiranih režima simptomatično je iziskivanje antifašističkih vrijednosti na neposredan način. Fakti kažu da je kuna nasljednica istoimene valute korištene u NDH (tada je naziv pravdan kunovinom – srednjovjekovnom nametu u kunskoj koži) i da su u javnosti, devedesetih godina, bili marginalizirani oni koji su imali dovoljno faktičkog znanja za uočiti jedan od najočiglednijih primjera povijesnog revizionizma, ma koliko oni bili oprečni u raznim drugim stajalištima. [3] Činjenica kojom se to u sličnim primjerima često pokušava osporiti jest da se službeno ne ističu lokalni ekvivalenti vrijednosti kao što su u nacističkoj francuskoj bili: rad, domovina, familija. Na sebe to preuzimaju javnosti dobro poznate klerikalne i konzervativne inicijative u simbiozi s ekstremnim i radikalno desnim strankama koje besramno svojataju ljubav prema domovini i obitelji. Proširen je dojam

u javnosti o tim vrijednostima kao apsolutnima koje odlučuju o izabranim predstavnicima na političkoj sceni. Gradi se tako interesni perpetuum mobile koji antifašizam ne treba, a fašističke vrijednosti ne smetaju dok pomažu održati labavi sustav na životu. Zato se vrijedi još jednom osvrnuti na već citirani govor Zorana Pusića u kojem ističe esej „Vječni fašizam“ Umberta Eca kao vrlo bitan za shvaćanje pojava fašističkih vrijednosti. „Vječni fašizam“ nalaže 14 tendencija u društvu, koje mogu biti kontradiktorne jedna drugoj, pa same po sebi ne čine implicitno fašističku državu. Ipak, to su tendencije koje mogu predstavljati zametak fašizma i na njih bi društvo trebalo obraćati posebnu pozornost. Pusić uvjerljive primjere nekih prepoznaće u Hrvatskoj (populističko mitologiziranje naroda koji svoju volju izražava kroz vođu, strah od različitosti, odbacivanje tekovina prosvjetiteljstva, izraženi nacionalizam i opsesija vanjskim i unutrašnjim neprijateljima), uz dodatan primjer koji Eco ne navodi: revidiranje povijesti vezane za Drugi svjetski rat. U modernoj europski integriranoj državi evidentna podrška fašističkim idealima ne može proći u dvadeset i prvom stoljeću, to je akterima hrvatske politike jasno od samog izbornog suvereniteta i zato traje neprestana mobilizacija protiv glavnog oponenta fašizmu. Tendencija negiranja i poopćavanja svakog spomena antifašizma s ideološki najizopačenijim danima komunizma očigledna je, ovako je govorio Umberto Eco 1995., o prilikama po mnogočemu sličnima današnjima u našem sokaku:

U mojoj zemlji danas postoje ljudi koji se pitaju da li je Pokret otpora uopšte imao realnog vojnog utjecaja na tok i ishod rata. Za moju je generaciju ovo pitanje irelevantno: mi smo neposredno razumjeli moral i psihološki značaj Otpora. Za nas je predmet ponosa bilo znati da mi Evropljani nismo pasivno čekali na oslobođenje...

U mojoj zemlji danas postoje oni koji govore da je mit o Otporu bio komunistička laž. Istina je da su komunisti Otpor eksplotirali kao da je njihovo lič-

no vlasništvo, jer su igrali glavnu ulogu u njemu, no ja se sjećam i partizana s maramama različitih boja. [4]

Trebao je antifašizam zauvijek podsjećati na marame različitih boja koje spominje Eco. Danas je ljevici ideološka okosnica, a desnica, čini se, pod svaku cijenu želi radikalni prekid s nasljeđem marame različitih boja bez kojih bi povijest druge polovice 20. stoljeća bila krojena na drugačiji način. Posebno obeshrabruje kada javnost mora polemirizirati o razini izrečene protuustavnosti kada jedan političar i doktor povijesti prozove antifašizam floskulom u Ustavu. [5] Najzad osnove diplomatske pristojnosti s kojom bi trebao nastupati i najluči konzervativac u funkciji predstavnika naroda u jednoj od država članica Europske unije, valja u obzir uzeti i sam Ustav, koji svojim uvodom očituje pravo na državnu suverenost, počevši od:

- u stvaranju hrvatskih kneževina u VII. stoljeću;
- u srednjovjekovnoj samostalnoj državi Hrvatskoj utemeljenoj u IX. stoljeću;
- u Kraljevstvu Hrvata uspostavljenome u X. stoljeću;
- u održanju hrvatskoga državnog subjektiviteta u hrvatsko-ugarskoj personalnoj uniji [5]

Nastavak sadržaja Ustava Republike Hrvatske odnosi se na povijesne prilike koje dokazuju kontinuitet hrvatskog povijesnog prava: navodne personalne unije s ugarskom krunom s početka 12. stoljeća, suverenu hrvatsku odluku o izboru Habsburške dinastije, pragmatične sankcije iz 1712. godine, obnovi Trojedne Kraljevine Hrvatske u jeku vala revolucija 1848., dvadesetak godina mlađe Hrvatsko-ugarske nagodbe, ulogu Hrvatske u državi, zatim i Kraljevini SHS (Kraljevini Jugoslaviji) i osnutku Banovine Hrvatske pred sam početak Drugog svjetskog rata. Ako na umu imamo krajnji oprez s kojim štoviše i novi-

ja hrvatska historiografija nastupa kad su u pitanju konstatacije o etničkom i nacionalnom ustrojstvu ranosrednjovjekovnih kneževina na prostoru današnje Hrvatske ili, recimo, ujedinjenje hrvatske s ugarskom krunom, začudila bi ga odvažnost zaključaka u prvim redovima Ustava. Spomen antifašizma, očituje se, u sljedećoj natuknici Ustava:

— u uspostavi temelja državne suverenosti u razdoblju drugoga svjetskog rata, izraženoj nasuprot proglašenju Nezavisne Države Hrvatske (1941.) u odlukama Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (1943.). [5]

Da se iz navedenog tumačiti čin shvaćanja zajedničke povijesti, kakav dominira u političkom životu od slaganja Ustava, a protiv kakvog je žistro ustajao Miroslav Krleža u eseju *O malograđanskoj ljubavi spram hrvatstva*. Činjenica da je izdvojeni citat nastao prije devedeset godina, za vremena apatije pod monarsima iz dinastije Karađorđević, pridodaje mu epitet bezvremenskoga, ako tumačimo da se na takvom stavu gradi cjelokupno ideološko shvaćanje nezamrivo velikog dijela današnje hrvatske populacije:

U toj svojoj zaljubljenosti u aristokratsku prošlost, u galeriju svojih biskupa i grofova, latinsko, takozvano zapadnjačko hrvatstvo reagira histerično povišenim tonom na svaku lijevu kritiku, samozadovoljno prevrćući očima na prazne fraze, kakve se izgovaraju iz lažljive konvencionalnosti.

(Krleža, M., *Deset krvavih godina i drugi politički esej*, 120)

Vrijedi napomenuti da, što Ustavom nije htjela ili mogla jasno istaknuti u svrhu pomirbe sa stidljivom povješću, hrvatska je politika dirljivim kampanjama pomirenja kroz posljednja dva desetljeća pokušala nadoknaditi. Zato Deklaracije o antifašizmu iz 2005.

nalaže: (Hrvatski sabor) *Poziva državna tijela i javne institucije na objektivno, cjelovito i nepristrano sagledavanje povijesnog razdoblja Drugog svjetskog rata i antifašizma u Republici Hrvatskoj, ne izjednačavajući antifašistički pokret s ideologijom komunizma.* [6] Deklaracija svakako maršira skladno uz koračnicu čiji ritam hrvatska politika tako uvjerljivo tuče već tridesetak napornih godina: pokušaj lažnog mirenja i kompromisa ako je već vrag odnio šalu s divljim ritmom revidiranja povijesti.

Da je išta učinjeno s revnošću kojom dobar dio kaste političara istupa u obranu spornog pozdrava masovno korištenom u NDH, javnost bi mogao začuditi rezultat novinarskog istraživanja na temu kurikuluma i budućnosti sastava povijesnih udžbenika:

(...) neprimjerno velik prostor nacionalnoj povijesti s težištem na Domovinskom ratu (...) neki smatraju da to nameće zaključak da autori promjena nisu previše skloni ulaziti u tematiziranje poraženog režima u Drugom svjetskom ratu, odnosno da su skloni revolucionističkim težnjama izjednačavanja zločina ustaša, četnika i partizana što je navodno i prijedlog jedne od tema u 8. razredu. [7]

Protiv fašističkih ispada i tendencija, zaključimo, složno i beskompromisno, kako bi trebale, ne idu službene instance u RH na koje bi svaki građanin trebao računati. Na njih se ne računa niti kad na kvar-tovskom zidiću osvane **SRBE NA VRBE***, dobra staru parola iz otvoreno fašističke Nezavisne Države Hrvatske.

Alen Mikec

*Popularnu krilaticu skovao je cjenjeni hrvatski književnik i funkcioner na raznim visokim pozicijama

u NDH, Mile Budak 26. svibnja 1941. u Varaždinu.
Njegova je književna praksa, navodno, razlog zbog
čega to ime kralji mnoštvo ulica u RH. (Goldstein, I.,
Hrvatska 1918-2008, 255)

- [1] <https://www.autograf.hr/revizionizam-koji-fal-sificira-povijest-ugrozava-buducnost/>
- [2] <https://www.vecernji.hr/vijesti/u-sumi-brezovi-ca-obiljezava-se-dan-antifasisticke-borbe-1411618>
- [3] <https://www.bilten.org/?p=33198>
- [4] <https://pescanik.net/vjecni-fasizam/>
- [5] <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>
- [6] https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_04_51_971.html

Nijedna točka Deklaracije ne smrdi po licemjerju kao posljednja: „Poziva državna tijela da zakonskim sredstvima i djelatnošću čuvaju i unaprjeđuju antifašističke stečevine, vrijednosti i opredjeljenja hrvatskog društva i Republike Hrvatske te rade na očuvanju dostojanstva i skrbi nad sudionicima antifašističke borbe, na očuvanju antifašističke spomeničke baštine kao općeg kulturnog dobra i na ukupnoj zaštiti i afirmaciji temeljnih vrijednosti antifašizma kao zalog civilizacijske budućnosti i demokratskog europskog opredjeljenja.“ Koliko je poziv državnim tijelima urođio plodom, gotovo svakoga tjedna svjedoče vijesti o razaranju i devastiranju spomenika antifašističke borbe, narančno, od strane pretežito neprocesuiranih počinitelja.

- [7] <https://www.index.hr/vijesti/clanak/uzbuna-zbog-povijesti-domovinski-rat-umjesto-noba-bubat-ce-se-vise-nego-ikad/2058588.aspx>

„Društvo je opsjednuto **mjerenjem** statusa poslom“

Štrajk nas je osnažio, ali sada je vrijeme da se vratimo na posao! Ovaj drug mora da zna tko će izribati odvode.

Umjetnice nikad nisu profitirale od vrste organizacije koju su mnogi fordistički tvornički radnici ili druge radnice u sindikatima uspjele postići

Posao nije samo ekonomска, već i etička obaveza ukorijenjena u **kulturi radnog mesta**.

Kritika rada nije obrana **lijenosti**. Baš suprotno, ona izražava žudnju da se zauzme vrijeme

Kad izletiš iz igre, ostaješ vani

slobodno vrijeme nije slobodno

vrste zaposlenja koje bi pomogle vratiti „ljudski faktor“ u poslove

Pametno je mrziti svoj posao, i to je **ispravan odnos** prema radu.

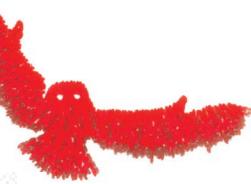
Voli ono što radiš, radi ono što voliš. Ako voliš ono što radiš, nećeš u životu raditi nijedan dan.

pekarice **bez** pekarstva

umjetnost **bez** umjetnika

Ako radiš u **kreativnoj industriji**, gotovo su ti sigurno rekli da trebaš biti sretna jer radiš ono što voliš; vjerojatno ti plaćaju ništa, bijedno, ili u **izlaganju** proizvoda tvog prekrasnog truda.

razumjeti negativne efekte rada znači uključiti širinu toga kako sve rad dominira sva-kodnevicom.

Koliko je samo puta poziv na akciju stigao uz otrovno obećanje: „Moramo teško raditi za revoluciju i drugovi, uskoro ćemo moći spustiti svoje oruđe i otpočinuti.“

networking

poslovi će nas pojesti.

erosija spavanja

Ali mnoge naše drugarice koje nisu toliko zbumjene oko povijesti još uvijek muči ozbiljan slučaj aktivizma-izma.

pravo na bogat i zanimljiv život je radničko pravo
nezaposlenost predstavlja ničiju zemlju, **mrtvo vrijeme**

Umjetnice, u njihovom umjetničkom kapacitetu, uvijek su radile kao nezavisne producentice, većinom **bez** potpore, plaće, mirovine, zaštite od nezaposlenosti, ugovora

Ove poslove, stalno nam govore, radnici rade iz ljubavi, požrtvovnosti i predanosti, i zato je OK da ih se plati kao smeće.

Revolucija neće biti sajam poslova. Nitko te neće tražiti CV.

Poput mržnje prema policiji, mržnja prema svom poslu jedna je od **najprekrasnijih, najprirodnijih mogućih stvari.**

degradacija slobodnog vremena i popularnost self-helpa

Nemamo još jedno stoljeće za kockanje s takvim pogledom na revoluciju.

Prepoznajmo da postoje načini rušenja šefova koji su veći **gušt** od toga da samo potpišemo ugovor sa sindikatom.

1.

Civilizacija koja pokazuje da nije sposobna razriješiti probleme koje sama stvara civilizacija je koja propada.

Civilizacija koja odlučuje zatvoriti oči pred svojim ključnim problemima ranjena je civilizacija.

Civilizacija koja vlastitim principima zavarava druge umiruća je civilizacija.

Činjenica je da je takozvana „europска“, „zapadна“ civilizacija, takvu kakvom su je učinila dva stoljeća buržujskog režima, nesposobna razriješiti dva ključna problema koja je stvorilo samo njeno postojanje: problem proletarijata i problem kolonizacije. Činjenica je da se, pred prizivom „razuma“, kao i „savjesti“, ta Europa ne može opravdati. Činjenica je i to da ona sve češće utočište pronalazi u dvoličnosti, takvoj koja više ne zavarava skoro nikoga, i koja zbog toga postaje i sve odbojnija.

(...)

Problem je to što se Europu moralno i duhovno ne može braniti.

I danas je ne osuđuju samo mase Europljana, nego osuda dolazi i iz drugih dijelova svijeta, od milijuna ljudi koji se s dna ropstva izdižu kao suci.

(...)

Kolonizacija i civilizacija?

Što se tog pitanja tiče, najuobičajenija je pogreška imati razumijevanja prema kolektivnoj dvoličnosti, koja će krivo postaviti problem da bi tako lakše opravdala njegova gnusna rješenja.

Time se vraćamo na to da je sada bitno jasno gledati, jasno misliti, opasno slušati, i jasno odgovoriti na početno, nevinu pitanje: što je kolonizacija kao princip? Treba se složiti da to nije niti pokrštavanje, niti filantropski pothvat, niti želja da se smanje područja neznanja, bolesti, tiranije; da to nije niti širenje Boga niti širenje Prava. Treba priznati jednom za svagda, bez izbjegavanja posljedica, da su ovdje odlučujući akteri bili pustolov ili pirat, prodavač sitne robe i brodovlasnik, kopač zlata i trgovac, apetit i sila; a u pozadini, zlokobna sjena jednog oblika civilizacije koji je, u tom trenutku u svojoj povijesti, iz vlastitih razloga smatrao da ima dužnost na svjetskoj razini proširiti konkureniju svoje antagonistički nastrojene ekonomije.

Provodeći svoje istraživanje, shvatio sam da ta dvoličnost nije stara stvar; da niti Cortés kada je

otkrio Meksiko s vrha visokog teocallija¹, niti Pizza-ro pred Cuscom² (a pogotovo ni Marko Polo pred Khanbaliqom³) ne tvrde da su nagovjestitelji superiornog poretku: oni ubijaju, pljačkaju, imaju kacige; a slinavi apologeti su stigli kasnije, i glavni je razlog za sve to bio kršćanski pedantizam, koji je postavio nepravedne odnose: kršćanstvo = civilizacija; paganizam = divljaštvo, iz kojih nije moglo proizaći ništa osim užasnih kolonijalističkih i rasističkih zaključaka, čije su žrtve bili američki Indijanci, Azijci, i crnci.

(...)

Dakle, postavljam sljedeće pitanje: je li kolonizacija stvarno omogućila kontakt? Ili, ako nam je draže, od svih načina da se kontakt uspostavi, je li taj bio najbolji?

Moj odgovor je ne.

I smatram da od kolonizacije do civilizacije postoji beskonačna udaljenost: i da, kada bi skupa sagledali sve kolonijalne ekspedicije, sve kolonijalne state, sva ministarska izvješća, u njima ne bi mogli pronaći nijednu ljudsku vrijednost.

2.

Trebalo bi prvo proučiti kako kolonizacija decivilizira kolonizatora, kako ga pretvara u živinu, kako ga degradira i budi u njemu skrivene instinkte, pohlep, nasilje, rasnu mržnju, moralni relativizam. Trebalo bi pokazati da, za svaku odsječenu glavu i svako probodeno oko u Vijetnamu, što se u Francuskoj prihvata, za svaku silovanu djevojčicu, što se u Francuskoj prihvata, za svakog mučenog Madagaskarca, a što se u Francuskoj prihvata, civilizacija prikuplja iskustvo koje ju pritiše kao truplo, događa se sveukupna regresija, pojavljuje se gangrena, širi se leglo infekcija. Na kraju svih tih prekršenih ugovora, svih proširenih laži, svih kaznenih ekspedicija koje su se tolerirale, svih zatvorenika koji su bili vezani i „ispitivani“, svih mučenih rodoljuba, na kraju sveg tog poticanja rasnog ponosa, tog otvorenog razmetanja – na kraju svega toga otrov ulazi u vene Europe, i kontinent polako ali sigurno postaje divljačkim.

¹ Naziv za hramove u drevnom Meksiku, piramidalnog oblika (op. prev.)

² Prijestolnica carstva Inka (op. prev.)

³ Zimska prijestolnica dinastije Yuan (13./14. st.), današnji Peking (op. prev.)

I tako, jednog lijepog dana, buržoaziju budi jedan iziman uvraćeni udarac: Gestapo užurbano radi, zatvori se pune, krvnici stvaraju izume, usavršavaju ih, otvoreno razgovaraju.

Čudimo se, to nas vrijeđa. Kažemo: „Kako je to neobično! Ali, ipak, to je nacizam, proći će!“ I čekamo, i nadamo se; i sami sebi ne govorimo istinu: da je to barbarstvo – baš najveće barbarstvo – takvo koje kraljuje nad drugim barbarstvima, i pored kojeg ona izgledaju obično. To je nacizam, da, ali da prije nego što smo postali njegove žrtve, bili smo njegovi sudionici. Kada je riječ o takvom nacizmu, podržavamo ga prije nego što nas podčini, mi smo ga razriješili krivice, mi smo pred njim zatvorili oči, mi smo ga opravdali zato što se do sada primjenjivao samo na neeuropske narode. Taj smo nacizam njegovali, mi smo odgovorni za njega, i on izvire, probija se, kaplje, prije nego što će sve progutati mlaz krv koja se cijedi iz svih pukotina zapadne, kršćanske civilizacije.

Da, bilo bi korisno klinički i detaljno proučiti postupke Hitlera i hitlerizma, i otkriti umišljenom buržuji 20. stoljeća, uvjerenom u humanizam i kršćanstvo, da u sebi nosi Hitlera za kojeg ni ne zna, da ga Hitler nastanjuje, da je Hitler njegov demon; da kada ga grdi, njegova logika nije konzistentna, i da na kraju krajeva, ono što neće oprostiti Hitleru nije zločin sam po sebi, zločin protiv čovjeka, nije ponижavanje čovjeka kao takvog: to je zločin protiv bijelca i ponижavanje bijelca, činjenica da je na Europu primjenio kolonijalističke postupke rezervirane samo za Arape u Alžиру, „coolije“⁴ u Indiji i crnce u Africi.

I to je taj veliki prigovor koji upućujem pseudo-humanizmu: to da je predužno smanjivao prava čovjeka, da je o njima imao (i da i dalje ima) jako usku i raskomadanu sliku, djelomičnu i pristranu; i sve u svemu, odvratno rasističku.

Puno sam pričao o Hitleru. To je zato što on to zaslužuje: on nam dopušta da vidimo širu sliku, i da shvatimo da kapitalističko društvo, u svom trenutnom stupnju razvoja, nije sposobno odrediti prava ljudi, kao što se pokazalo da ne može niti ustanoviti sistem individualnog morala. Bilo da to želimo ili ne: na kraju slijede ulice Europe – hoću reći, Europe jednog Adenauera, Schumana, Bidaulta ili još nekih drugih – nalazi se Hitler.

⁴ eng. coolie, pejorativni naziv za radnike s Dalekog istoka. (op. prev.)

I s obzirom na to, nameće mi se jedna od njegovih izjava:

„Mi ne težimo jednakosti, nego dominaciju. Zemlja strane rase trebala bi ponovno postati zemlja robova, težaka nadničara, ili industrijskih radnika. Ne radi se o brisanju nejednakosti između ljudi, nego o njihovom povećavanju, i njihovom ozakonjenju.“

To zvuči oštro, oholo, brutalno, i nije ništa doli vrišteće divljaštvo. Ali spustimo se stupanj niže.

Tko govori? Sram me je reći: to je zapadni *humanist*, filozof, „idealist“. To što se on zove Renan, to je slučajno. To što je tekst izvađen iz knjige nazvane: *Intelektualna i moralna reforma*, to što je bio napisan u Francuskoj, odmah nakon rata koji je Francuska predstavila kao rat pravde protiv ugnjetavačke sile, to nam puno može reći o buržujskom moralu.

„Obnova inferiornih ili izopačenih rasa od strane superiornih rasa spada u providencijalan poredak čovječanstva. Kod nas je običan čovjek iz naroda obespravljeni plemić, njegova teška ruka je prilagođena za držanje mača, a ne služinskog alata. On bira borbu umjesto rada, što znači da se vraća u svoje prvotno stanje. *Regere imperio populos*⁵, eto našeg poziva. Saspite tu proždrljivost na zemlje koje, kao Kina, osvajanje smatraju stranim. Od pustolova koji muče europsko društvo učinite ver sacrum⁶, jedno mnoštvo kao ono Franaka, Lombarda, Normana – svaki će imati svoju ulogu. Priroda je stvorila rasu radnika, a to je kineska rasa, koja ima iznimno vještne ruke i skoro pa nikakav osjećaj časti; vladajte njome pravedno, uzmite od nje, za dobrobit jedne takve vladavine, velik porez u korist pobedničke rase, i ona će biti zadovoljna. Rasa obrađivača zemlje, to su crnci; budite prema njoj dobri i humani, i sve će biti kako treba; rasa vladara i vojnika, to je europska rasa. Ako ju svedete na rad u zatvoru kao crnce ili Kineze, ona će se pobuniti. Svaka takva pobuna je kod nas, više ili manje, samo vojnik kojemu nedostaje vlastiti poziv, biće napravljeno za jučački život, i koje silite na rad koji se kosi s njegovom rasom; loš radnik, ali dobar vojnik.

⁵ lat. „vladati narodima pravom zapovijedi“ (op. prev)

⁶ lat. „sveto proljeće“, rimski ritual koji se održavao u vrijeme krize; bogovima je bila obećana sva stoka, kao i sva djeca rođena u vrijeme proljeća; životinje su zatim žrtvovane, a djeca bi bila protjerana iz grada nakon navršenih 20 ili 21 godine. (op. prev.)

Dakle, život koji ogorčava naše radnike veselio bi Kineza, *fellaha*⁷ – bića koja uopće nisu vojnička. Neka svatko radi ono za što je stvoren, i sve će biti u redu.“ Hitler? Rosenberg? Ne, Renan.

Ali spustimo se još stupanj niže: na rječitog govornika. Tko protestira? Nitko, koliko ja znam, kada g. Albert Sarraut, držeći govor pred učenicima Kolonijalne škole, uči kako bi bilo nezrelo osuditi europski pothvat kolonizacije zbog „navodnog prava posjeda nad vlastitom zemljom, i ne znam kojeg još drugog prava divlje izolacije, koje bi zauvijek u nesposobne ruke predalo posjed neiskorištenog blaga.“

I tko se sablažnjava kada čuje da nas jedan R.P. Barde uvjerava kako, kada bi sva dobra ovog svijeta, „ostala sasvim raspodijeljena, dakle bez kolonizacije, to ne bi bilo niti prema Božjoj volji, niti prema pravednim zahtjevima čovječanstva kao cjeline“?

Jer, kako to potvrđuje još jedan kršćanski teoretičar, R.P. Muller, „čovječanstvo ne treba i ne smije trpjeti da nesposobnost, nemar i lijenost divljačkih naroda ostave neiskorištenima bogatstva koja nam je Bog dao s namjerom da budu korisna svima“.

Nitko.

Time želim reći, nijedan afirmirani pisac, nijedan akademik, nijedan propovjednik, nijedan političar, nijedan borac za pravo i religiju, nijedan „branitelj ljudskog bića“.

I usprkos svemu, kroz usta takvih kao što su Sarraut ili Barde, Muller i Renan, kroz usta svih onih koji su smatrali i smatraju dopuštenim primjeniti na narode izvan Europe, i u korist jačih i bolje opremljenih naroda „vrstu eksproprijacije u svrhu javne koristi“, kroz njih je već pričao Hitler!

Što time želim reći? Sljedeće: ne postoji nevina kolonizacija, ne postoji nekažnjena kolonizacija; narod koji kolonizira, narod koji opravdava kolonizaciju – dakle, silu – već je bolestan narod, moralno osakaćen narod, koji nesumnjivo, svakim takvim slučajem i svakim njihov značaj, reći da ta trupla ništa ne dokazuju?

Kolonizacija: početak kampanje jedne barbarske civilizacije, iz koje u svakom trenutku može proizaći potpuna negacija civilizacije.

U povijesti kolonijalnih ekspedicija pronašao sam neke crtice koje sam drugdje citirao.

To se nažalost nije svima svidjelo. Čini se da je to bilo izvlačenje starih kostura iz ormara.

Je li bilo beskorisno citirati pukovnika de Montagnaca, jednog od osvajatelja Alžира: „Da bih otjerao ideje koje me nekada tiše, naređujem da se sijeku glave, ne glavice artičoka, nego ljudske glave“.

Je li se priličilo odbiti grofu d'Herissonu riječ: „Istina je da se vraćamo s punim bačvama ušiju⁸ koje smo, par po par, prikupili sa zatvorenika, bili oni prijatelji ili neprijatelji.“

Je li trebalo uskratiti Saint-Arnaudu pravo da izjavi svoje barbarsko uvjerenje: „Pustošimo, palimo, krademo, uništavamo kuće i drveće.“

Je li trebalo sprječiti maršala Bugeauda da sve to zajedno sistematizira u jednu drsku teoriju i da oda počast svojim velikim precima: „Potrebna je velika invazija Afrike koja bi sličila na ono što su prije činili Franci, ono što su radili Goti.“

Je li trebalo ostaviti u sjenama zaborava pozнатi ratni podvig zapovjednika Gérarda i šutjeti o načinu na koji je bio oslojen Ambiky⁹, grad koji se, ustvari, nikada nije ni pokušao obraniti: „Strijelci su primili zapovijed da pucaju samo na muškarce, ali nismo ih zadržavali; pijani od mirisa krvi, nisu poštedjeli niti jednu ženu, niti jedno dijete... Do večeri se zbog vrućine podignula maglica: to je bila krv pet tisuća žrtava, duh grada, koji je isparavao pod zalazećim suncem.“

Da ili ne, jesu li ove činjenice istinite? I ti sadistički užitci, neopisiva naslada koja šalje ugodne drhtaje kroz Lotijev¹⁰ kostur kada dalekozorom gleda jedan dobar pokolj Anamita¹¹? Istina ili ne? I ako su ove stvari istina, što se ne može poreći, hoćemo li, da bismo umanjili njihov značaj, reći da ta trupla ništa ne dokazuju?

Što se mene tiče, ako se prisjećam nekih detalja tih odvratnih klanja, to nije zato što mi pružaju sumorni užitak, nego je to zato što mislim da se tih ljudskih glava, tih ušiju, tih spaljenih kuća, tih gotskih invazija, te krvi koja se puši i tih gradova koji isparavaju zbog oštice noža nećemo tako lako riješiti.

Oni dokazuju da kolonizacija, ponavljam, dehumanizira i najciviliziranijeg čovjeka; da čin koloniziranja, kolonizacijski pothvat, utemeljen na prijeziru prema domorodcima i tim prijezirom opravdan, teži prema tome da mijenja onoga koji ga se lača; da kolonizator koji se, da bi umirio vlastitu savjest, navikne u drugome vidjeti zvijer, nauči da se prema njemu ponaša kao prema zvijeri, teži prema tome da se i sam pretvori u zvijer. To je taj čin, taj uzvraćeni udarac kolonizacije na koji je trebalo ukazati.

Pristranost? Ne. Bilo je vrijeme kada smo zbog istih ovih činjenica bili ponosni, i kada se sljedeći dan nismo grizli za jezik. Još jedan citat za kraj: posuđujem ga od Carija Sigera, autora *Eseja o kolonizaciji*: „Nove zemlje su jedno ogromno polje otvoreno za individualne, nasilne aktivnosti, koje bi se u metropolama sudarale s određenim predrasudama, s mirnom i uređenom konцепcijom života, i koje se u kolonijama mogu slobodnije razviti i tamo bolje potvrditi vlastitu vrijednost. Tako kolonije mogu, do neke mjere, služiti kao ispušni ventil i osigurati sigurnost modernom društvu. Da je to i jedina njihova korist, već bi bila ogromna.“

Istina, postoje nedostaci koje nitko ne može ispraviti i koje nikada nismo prestali okajavati.

Ali pričajmo o koloniziranim ljudima.

Dobro vidim ono što je kolonizacija uništila: prekrasne civilizacije američkih Indijanaca – ni Deterding, ni Royal Dutch, ni Standard Oil me nikada neće utješiti što su nestali Azteci ili Inke.

Dobro vidim one civilizacije – kojima je vrijeme odbrojano – u koje je kolonizacija uvela princip propadanja: Oceanija, Nigerija, Nyasaland¹². Nije mi jasno što im je donijela.

Sigurnost? Kulturu? Sudstvo? Čekajući, gledam, i svugde gdje su jedan do drugoga kolonizatori i kolonizirani narodi vidim silu, brutalnost, okrutnost, sadizam, sukob, i kao parodiju obrazovanja, užurbanji odgoj nekolicu tisuća podčinjenih činovnika, „boy-eva“¹³, zanatlja, zaposlenika u trgovini i prevoditelja koji su potrebni za dobro poslovanje.

Pričao sam o kontaktu.

Između kolonizatora i koloniziranog ima mjesta samo za rabotu, zastrašivanje, pritisak, nadgledanje, porez, krađu, silovanje, obavezni uzgoj [poljoprivrednih kultura], prijezir, nepovjerenje, oholost, samodostatnost, neotesanost, elite kojima je izvađen mozak, učmale mase.

Ne radi se o ljudskom kontaktu, nego o odnosima dominacije i podčinjanja koji pretvaraju kolonizatora u nadzornika, u ađutanta, u stražara, u bič, a domorodca u alat za proizvodnju.

Sada je na meni red da uspostavim jednu jednadžbu: kolonizacija = „postvarenje“

Već čujem oluju. Govore mi o napretku, o postignućima, o izlijecenim bolestima, o rastu životnog standarda o kakvom nitko nije ni mogao sanjati.

Ja govorim o društвima koja su isciјedena do neprepoznatljivosti, govorim o zgaženim kulturama, potkopanim institucijama, ukradenoj zemlji, ubijenim religijama, uništenom umjetničkom blagu, izvanrednim mogućnostima koje su bile potisnute.

U lice mi bacaju činjenice, statistike, kilometraže ceste, kanala, željeznicu.

Ja govorim o tisućama ljudi žrtvovanih za željeznicu Kongo-Ocean. Govorim o onima koji, u trenutku kada ovo pišem, rukama kopaju luku u Abidjanu. Pričam o tisućama ljudi koji su nasilno oduzeti vlastitim bogovima, vlastitoj zemlji, vlastitim običajima, vlastitom životu – životu, plesu, mudrosti.

Ja govorim o milijunima ljudi u koje je lukavo utvulen strah, kompleks inferiornosti, treskavica, klečanje, očaj, služenje.

Žele me zadiviti činjenicama o tonama izvezenog pamuka ili kakaa, hektara maslinika ili zasađenih vinograda.

8 Misli se na organ, fr. oreille (op. prev.)

9 Grad na Madagaskaru (op. prev.)

10 Pierre Loti, francuski pisac koji je ujedno bio i pomorski časnik (op. prev.)

11 Stanovnici Anama, francuskog protektorata u Vijetnamu (op. prev.)

12 Današnji Malawi (op. prev.)

7 naziv za poljoprivrednog radnika na Bliskom Istoku i sjevernoj Africi; riječ je porijeklom iz arapskog (op. prev.)

13 eng. boy, pejorativni izraz za crnog muškraca, povijesno se koristio u SAD-u za robe; implicira inferiornost u odnosu prema „man“ (op. prev.)

Ja govorim o prirodnim *ekonomijama* domorodaca, koje su razorene, harmoničnim i životvornim ekonomijama, ekonomijama po mjeri domoroca, o uništenim prehrabrenim kulturama, o uvedenoj pothranjenosti, poljoprivrednom razvoju koji je usmjeren samo prema koristi metropola, o otmici proizvoda, o otmici sirovina.

Hvastaju se što su ukinuli zločine.

Ja također govorim o zločinima, ali zato da bih rekao da su se onim starijima – također jako stvarnima – samo nataknuli drugi – iznimno odvratni. Pričaju mi o lokalnim tiranima koje su uspjeli urazumiti; ali ja tvrdim da, sve u svemu, imaju dobre odnose s novima, i da se, od novih pa do starih i obrnuto, na štetu naroda ustanovio jedan zatvoreni krug dobrog poslovanja i suradnje.

Pričaju mi o civilizaciji, ja govorim o proletarizaciji i mistifikaciji.

Ono što ja pišem je sustavna apologija paraeuropskih civilizacija.

Svaki dan koji prođe, svako poricanje pravde, svaka policijsko nasilje, svaki radnički prigovor ugušen u krvi, svaki zataškani skandal, svaka kaznena ekspedicija, svako vozilo C.R.S.-a¹⁴, svaki policajac i svaki vojnik pokazuje nam vrijednost naših [tj. afričkih] starih društava.

To su bila zajednička društva, a ne takva u kojima su svi radili za korist izabranih. To su bila ne samo pretkapitalistička društva, nego i protukapitalistička društva. To su uvijek bila demokratska društva. To su bila društva suradnje i bratstva.

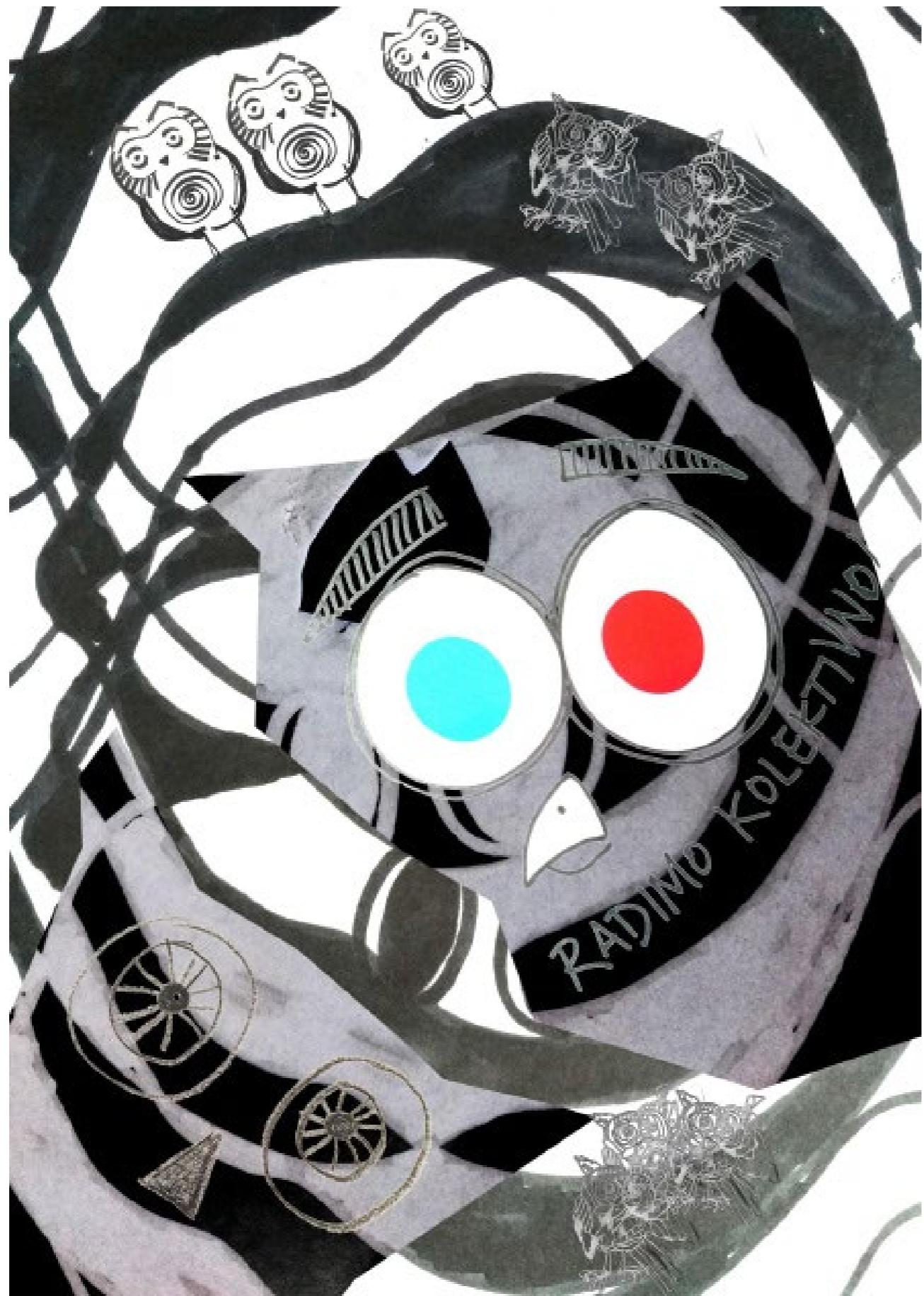
Ja pišem sistemsku apologiju društava koje je uništio imperijalizam.

(...)

s francuskog prevela Vida Zelić

¹⁴ fr. *Compagnies républicaines de sécurité*, „Društva za državnu sigurnost“ (op. prev.)

ALEKSANDAR HUT KONO: VELEČASNI

Tko je ona? Samo to sam htio znati. Tko je. I ne bih joj prebacivao, ne bih ništa pitao.
Samo da je gledam kako hoda, kako sjedi, kako govori.

Ali tko je on? I kakav je? Je li nagao ili blag? I ima li takav glas uz koji se dobro može zaspati kada priča priče.

Ništa više, samo da ih gledam i kunem se – ne bih ništa pitao. Osim jedne stvari – kad sam rođen?

I gdje. A onda bi pitao i tko su mi bili bake i djedovi i na koga volim šah, a na koga matematiku?

I, povrh svega, zašto radije putujem u planine? Ne bih gnjavio osim toga.

Samo bih pokazao i rekao: Ovo tu – to je njena slika – zove se Mercedes – to je žena koja me odgojila i tri puta radila na tome da me usvoje: svaki put je zamalo uspjela. To je ona – duša od čovjeka! I ovo tu je moja soba, moj stol, a ovo

Ovo je slika kardinala za kojeg je časna rekla – zanima te tko ti je djed, ovaj čovjek je tvoj djed!

I još bi im, mojoj majci i mom ocu, pokazao ulicu ukojоj sam odrastao.
Rekao bih - evo!

I odmah pitao jesu li oni iz Zagreba. Osim toga stvarno ne bih gnjavio.

Ali smrt. Smrt lako smuti svakoga. Smrt od čovjeka napravi budalu. Ona govori sve same bedastoće i cijelo se vrijeme pravi da je ozbiljna.

Po mene guska jedna zbunjena, po mene je došla prekjucher.

Dugo sam je čekao i bio posve spreman. Povela me je za ruku i rekla:

-Gledaj tu kolonu koju tjeraju (u pozadini se video krov neke pravoslavne crkve)
ova mlada žena – a ovo dijete na leđima si ti. I ovaj čovjek ovdje to je tvoj otac
– dobro ga pogledaj!

A starica na začelju, tvoja je baka. Djeda su, čini mi se, streljali u selu – čekaj čas
da provjerim, rekla mi je smrt – Da, tu piše da je bio pop. – Kakva budalaština!
Tresnuo sam

- Ma evo ga gdje te krsti ili što već, ljutila se smrt.

Tko bi više znao šta se tu događalo, živio si dugo, a ja slabo pamtim nakon Pol Pota.
Zatim sam video neko čudno mjesto prepuno ljudi nalik na fotografija-
ma iz Jasenovca i neku ženu sam video gdje me s ostalom djecom nosi u vlak.

A zatim sam ugledao vrata sirotišta koja poznajem toliko dobro i odmah su se javila
sva moja prava sjećanja.

Sva ona vedra sjećanja na moje tmurno djetinjstvo...

Umro sam ima već tri dana i ma koliko molio smrt da mi pokaže pretke ova stalno
upire prstom u te besmislene ljude koje puškama požuruju u koloni.

BERTOLT BRECHT: ROĐENIMA POSLIJE NAS

1.
Zaista, živim u mračnom vremenu!
Bezazlena riječ je glupava. Glatko čelo
Označava bezosjećajnost. Smijač
Još samo nije primio
Strašnu obavijest.
Kakvo li je to vrijeme u kojem je
Razgovor o drveću gotovo zločin
Jer uključuje šutnju o tolikim nedjelima!
Onaj koji tamo mirno prelazi ulicu
Je li pristupačan prijateljima
U nevolji?
Istina je: još zarađujem koliko mi treba.
Ali vjerujte mi: to je samo slučaj. Ništa
što činim, ne daje mi prava da se da sita najedem.
Slučajno sam pošteđen. (Ako me izda sreća, izgubljen sam.)
Kažu mi: Ti jedi i pij! Budi sretan da imaš!
Ali kako mogu jesti i piti ako
Gladnome otiram što jedem i
Moja čaša vode nedostaje skapavajućem od žeđi?
Pa ipak jedem i pijem.
Rado bih bio i mudar.
U starodrevnim knjigama stoji što je mudro:
Držati se daleko od svađa svijeta i kratki vijek
Provesti bez straha.
I još, izlaziti na kraj bez sile,
Na zlo odgovarati dobrim,
Ne ispunjavati vlastite želje već ih se odreći,
Važi kao mudro.
Sve to ja ne mogu:
Zaista, živim u mračnom vremenu!
2.
U gradove sam došao u doba nereda
Kada je vladala glad.
Među ljudi sam došao u vrijeme meteža
I pobunio se sa njima.
Tako prođe moje vrijeme
Dosuđeno mi na zemlji.
Jelo sam jeo između bitaka.
Lijegao sam na spavanje usred ubojica,
Ljubavlju sam se nepažljivo bavio
I prirodu nestrpljivo gledao.
Tako prođe moje vrijeme
Dosuđeno mi na zemlji.
Ceste su vodile k močvari u moje vrijeme.
Govor me je izdao koljačima.
Uzmogao sam samo malo. Ali vladari bi
Bez mene sjedili sigurnije, nadao sam se.

Tako prođe moje vrijeme
Dosuđeno mi na zemlji.
Snage su bile skromne. Cilj je
Ležao u velikoj daljini.
Bio je jasno vidljiv, premda za mene
Jedva dostižan.
Tako prođe moje vrijeme
Dosuđeno mi na zemlji.
3.
Vi, koji ćete izroniti iz potopa,
U kome smo mi potonuli
Sjetite se,
Kad govorite o našim slabostima,
I mračnog vremena
Kojem ste izbjegli.
Jer mi smo prolazili, češće od cipela zemlje
mijenjajući,
Kroz ratove klasa, očajni
Kada je bilo samo nepravde, a ne i pobune.
A pri tome znamo:
Čak i mržnja protiv podlosti
Izbličuje lice.
Čak i bijes zbog nepravde
Ogrubi glas. Ah, mi
Koji smo htjeli utrti put prijaznosti
Nismo sami mogli biti prijazni.
No vi, kad se jednom zbude
Da je čovjek čovjeku pomagač,
Sjetite se na nas
Milostivo.

Preveo: Darko Suvin

WISLAWA SZYMBORSKA: NEKAKVI LJUDI

Nekakvi ljudi u bijegu pred nekakvima ljudima.
U nekakvoj zemlji pod suncem
i nekakvim oblacima.

Za sobom ostavljaju nekakvo svoje sve,
zasijana polja, nekakve kokoši, pse,
ogledalca u kojima se upravo ogledava oganj.

Na leđima nose lončiće i zavežljajčiće,
što su prazniji to su iz dana u dan teži.

Obavlja se kradom nečije postavljanje,
a u zrcici nekom kruhu otimanje
i nečije mrtvim djetetom potresanje.

Pred njima stalno nekakav pogrešan put,
ne onaj koji treba most
nad rijekom čudno crvenkastom.
Uokolo nekakvi pucnji, čas bliže, čas dalje,
iznad zrakoplov lakokružeći.

Dobro bi došla kakva nevidljivost,
nekakva siva okamenjenost,
a još bolje nepostojanje
stanovito kraće vrijeme, a možda i dulje.

Još nešto će se dogoditi, samo gdje i što.
Neko će ih presresti, samo kada i ko,
u koliko oblija i s kakvim nakanama.
Bude li imao izbora,
možda ne bude neprijateljski raspoložen
i ostavi ih u nekakvom životu.

Preveo: Pero Mioč

VESNA PARUN: MATI ČOVJEKOVA

Bolje da si rodila zimu crnu, o mati moja, nego
mene.

Da si rodila medvjeda u brlogu, zmiju na logu.
I da si poljubila kamen, bolje nego lice moje,
Vimenom da me je dojila zvijerka, bolje bi bilo
nego žena.

I da si porodila pticu, o mati moja, bila bi mati.
Bila bi sretna, krilom bi ogrijala pticu.
Da si porodila drvo, drvo bi oživjelo na proljeće.
Procvala bi lipa, zazelenio šaš od pjesme tvoje.

Do nogu bi ti počivalo janje, da si mati janjetu.
Da tepaš i da plačeš, razumjelo bi tebe milo
blašće.
Ovako sama stojiš i sama dijeliš muk svoj s
grobovima,
Gorko je čovjek biti, dok nož se s čovjekom brati.

Napomena: ovu pjemu je Vesna posvetila svojem bratu koji je stradao u II. Svj. ratu

Večeras čemo za njih voljeti.

Bilo ih je 28.

Bilo ih je pet hiljada
i
28.

Bilo ih je više nego što je ikad i u jednoj pjesmi bilo ljuba-
vi.

Sad bi bili očevi.

Sad ih više nema.

Mi,
koji smo po peronima jednoga vijeka odbolovali samoće
svih
svjetskih Robinzona,
mi,
koji smo nadživjeli tenkove a nikog nismo ubili

mala, velika moja,
večeras čemo za njih voljeti.

I ne pitaj
jesu li se mogli vratiti.

I ne pitaj
je li se moglo nazad dok je posljedni put,
crven kao komunizam,
gorio horizont njihovih zelja.

Preko njihovih neljubljenih godina, izbodena i uspravna,
prešla je budućnost ljubavi.

Nije bilo tajni u polegnutoj travi.

Nije bilo tajni u klonuloj ruci s ispuštenim ljljanom.

Nije bilo tajni u raskopčanom prvom dugmetu
tamo gdje svršava vrat.

Bile su noći, bile su žice, bilo je nebo koje se gleda
posljednji put,
bili su vlakovi koji se vraćaju prazni i pusti,
bili su vlakovi...
i makovi...
i s njima,
s tužnim makovima jednog vojničkog ljeta,
s divnim smislim podražavanja, takmičila se
njihova
krv.

A na Kalemegdanima i Nevskim Prospektima, na
Južnim Bulevarima
i Obalama Rastanka, na Crvenim Trgovima i
Mostovima Mirabo, divne i kad ne ljube,
čekale su Ane, Zoje, Žanet.
Čekale su da se vrati vojnici.
Ako se ne vrati, svoja bijela negrljena ramena dat
ce dječacima.
Nisu se vratili.

Preko njihovih
strijeljanih očiju prešli su tenkovi.
Preko njihovih
strijeljanih očiju.
Preko njihovih
nedopjevanih marseleza.
Preko njihovih
izrešetanih iluzija.
Sad bi bili očevi.
Sad ih više nema.

Na zbornom mjestu ljubavi
sada čekaju kao grobovi.

Mala, velika moja,
večeras čemo za njih
voljeti...

BERTOLT BRECHT: MOJIM ZEMLJACIMA

Vi, koji ste preživjeli u poginulim gradovima,
Imajte napokon prema sebi milost!
Vi, jadnici, u nove ratove ne nosite svoje kosti
Kao da ih napretok već nije bilo svima:
Molim vas, imajte sami prema sebi milost!

Vi, muškarci, ne hvatajte se za noževe, već za mistrije!
Pod krovom bi sad mirno sjedilo vaše pokoljenje
Da nije noževima poklonilo svoje povjerenje,
A zar pod krovom ipak udobnije nije?
Molim vas, ne hvatajte se za noževe, već za mistrije!

Vi, djeco, da vas roditelji od rata poštede,
Molite ih neka budu uviđavni dok nije kasno.
Kažite da nećete oko sebe ruševina ni bijede,
Da nećete njihove patnje, kažite im to glasno:
Vi, djeco, da vas roditelji od rata poštede!

Vi, majke, na vama je da li ćete biti krive,
Trpjeli rat, pustiti da pokoljenja tuguju,
Molim vas, dozvolite da vam djeca požive!
Neka vam rođenje, a ne smrt duguju:
Vi, majke, dozvolite da vam djeca požive!

Preveo: Darko Suvin

Teoretska nastava pretočena u praktičnu

„GRAD U FILMU FILM U GRADU“

670 >257>14=O=TDZ

Filmski spektakl uživo (in live), Preradovićeva ulica (ZG) od Tesline do Hebrangove uz središnji događaj kod famozne trendy vlahovićeve „ljepotice“
Danas TDZ više ne postoji.

Ironijom sudbine, Adris grupa, koja je 2006. godine ugasila proizvodnju u TDZ-u bi li osnažila TDR, prodala je Tvornicu duhana Rovinj svom nekoć ljutom suparniku British American Tobbacu.

BAT je obećao nastaviti proizvodnju slijedećih pet godina, ali može je ukinuti i prije, osigura li 50 milijuna eura za otpremnine.

Eto, i sad je tih pet godina ...Pretežna radna snaga u tvornici duhana je bila ženska!

BAT odlučio, kao i Adris u slučaju TDZ-a, prodavati cigarete iz svojih tvornica, a ne iz Kanfanara...

...Izgorješe nam u ovoj Hrvatskoj tvornice kao šibica...

I popušili smo svoje. Ubuduće čemo pušit tuđe.

